

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n jäsenlehti

PROSPÄIKKÄRI

1
2024

Vuosikokouskutsu 2024

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n vuosikokous pidetään Saariselällä Inarissa, Hotelli Riekonlinnan auditoriossa lauantaina 30.3.2024 alkaen kello 13.00.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 10. § mukaiset asiat, valitaan LKL ry:n edustajat K. Oy Kultakodin yhtiökokouksiin, käsitellään hallituksen esitykset varsinaisiksi jäseniksi ja mahdollisiksi kunniajäseniksi sekä jäsenistöltä tulleet esitykset vuosikokouksessa käsiteltäviksi asioiksi.

Kokoukseen osallistujilta edellytetään vuosikokoustarjoilujen vuoksi ennakkoilmoittautumista: info@kullankaivajat.fi tai puh. 0400 836 500, mielellään tekstiviestinä.

ESITYSLISTA

1. Kokouksen avaus ja läsnä olevien toteaminen
2. Kokouksen järjestäytyminen, valitaan kokouksen puheenjohtaja, kokouksen sihteeri, 2 pöytäkirjantarkastajaa ja 2 äänenlaskijaa
3. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. Hyväksytään kokouksen työjärjestys
5. Esitetään toimintakertomus, tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto
6. Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapaudesta hallitukselle ja muille tilivelvollisille
7. Päätetään toimenpiteistä, joihin vahvistetun taseen mukainen ali- tai ylijäämä antaa aiheutta
8. Vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio, liittymis- ja jäsenmaksujen suuruudet seuraavalle toimikaudelle sekä toimihenkilöiden palkkiot
9. Valitaan hallitukselle puheenjohtaja ja jäsenet erovuoroisten tilalle
Valitaan hallitukselle puheenjohtaja
 - puheenjohtajana kolmivuotiskaudella 2021–2023 on toiminut Marko TouruValitaan jäsenet hallituksen erovuoroisten jäsenten tilalle sekä kaksi varsinaista tilintarkastajaa ja kaksi varatilintarkastajaa
 - hallituksen erovuorossa olevat jäsenet ovat Hannu Raja, Ami Telilä ja Jutta Vehviläinen. Hallituksessa jatkavat Esko Orava, Kai J. Rantanen ja Tapio Soukka.
 - tilintarkastajina ovat toimineet Seppo Kotikangas ja Martti Rapeli, varatilintarkastajina Seppo Mauno ja Raimo Repola
10. Valitaan LKL ry:n edustajat K. Oy Kultakodin yhtiökokouksiin vuodelle 2024. Yhtiökokousedustajina ovat toimineet Esko Orava ja Hannu Raja.
11. Uusien varsinaisten jäsenten hyväksyminen ja mahdollisten kunniajäsenien kutsuminen
12. Keskustellaan esityksestä vuosikokouksen ajankohdasta ja pitopaikasta
13. Keskustellaan muista esille tulevista asioista ja vuosikokoukselle esitetyistä asioista
14. Kokouksen päättäminen

HALLITUS

Kello 12.00–13.00 Kokoustilassa esitetään vanha kullankaivudokumentti.

KANNEN KUVA:

Hippupongari

Sisko ja Kuisma Peuran kuva ennennäkemättömästä riikin-kukkokehrääjästä Lemmenjoen Heikkilänojan latvalta sijoittui toiseksi liiton valokuvakilpailun Työn kuva -sarjassa.

Valokuvakilpailun tulokset ja pärjänneet julkaistaan Prospäkkärissä 2/2024.

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n jäsenlehti

ISSN 2490-1776 (painettu)

ISSN 2490-1784 (verkkojulkaisu)

47. vuosikerta

Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa

Vastaava päätoimittaja:

Kai J Rantanen

Toimitus:

Lapin Kullankaivajain Liitto ry
PL 86, 99871 Inari

Ilmoitushinnat:

1/1 s. 312 € (2. kansi)

1/1 s. 240 €

1/2 s. 162 €

1/3 s. 108 €

1/4 s. 84 €

Graafinen suunnittelu ja taitto:

Liisa Hertell, LH Viestintä

Paino:

Kirjapaino Hermes Oy, Tampere

PROSPÄKKÄRI 1/2024

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 4-5 Pääkirjoitukset
- 6-15 Puskuojan sitkeät osa 2
- 16-20 Unto Koivusen kentän kohtalo
- 21 Merkkipäivät
- 22-25 Metsähallituksen tiedotteita kullankaivajille
- 26-27 Muista korvaus valtiolle sekä tilastotietojesi ilmoittaminen
- 28-29 Mistä sie oot pois, kullankaivaja?
- 30-32 In memoriam, Risto Mäläskä
- 33-37 Muistojen kultaa, kohtaamisia Risto Mäläskän kanssa
- 38 Sinustako Lapin Kullankaivajain Liiton virallinen Some-Jonne tai -Jaana
- 39 Pihlajamäen talkoolaiseksi?

LKL:N HALLITUS

Puheenjohtaja:
Marko Touru, Tankavaara
puh: 040 744 1710
info@tankavaara.fi

Varapuheenjohtaja:
Ami Telilä, Lemmenjoki
puh: 050 3073 248
amitelila@gmail.com

Sihteeri:
Kai J. Rantanen, Inari
puh: 040 774 6773
mullin.mallin@gmail.com

Esko Orava, Sinettä
puh: 0400 323 433
esko.orava@suomi24.fi

Hannu Raja, Jalasto
puh: 050 365 6570
hannu.raja@netikka.fi

Jutta Vehviläinen, Rovaniemi
puh: 040 727 9309
jutta.vehvilainen@gmail.com

Tapio Soukka, Muhos
puh: 050 540 3554
soukka.tapio@gmail.com

LKL:N PANKKITILIT

Jäsenmaksutili: FI45 2177 3800 0049 77

Jäsenmaksu 2023: täysi-ikäiset 30,00 €,
nuorisojäsen 15,00 €, liittymismaksu 14,00 €

Muut maksut: FI95 1201 3000 1031 83

JÄSENASIAI

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry
PL 86, 99871 Inari
puh. 0400 836 500
s-posti: info@kullankaivajat.fi
kotisivut: www.kullankaivajat.fi

Ei me tarvita Alaskaa

Se oli kerrassaan mainio päivä, sellainen umpikultainen eikä pelkästään kullalla silattu. Hyvinpesty ja suitut juhlapuhujat mainoivat Lapin kullankaivuperinnettä sekä sen edunvalvontaa ajavaa Lapin Kullankaivajain Liittoa, ja syysaurinko kultasi Inarin kirkonkylän, jossa liiton 70-vuotisjuhlat kilisteltiin.

Tilaisuudessa julkistettiin maakuntalehti Lapin Kansan emeritustoimittaja **Veikko Väänänen** kirjoittama liiton 70-vuotishistoriikki 'Uhkia & isommuksia' ja **Partasen Seppo** puolestaan piti lämpimän ja henkilökohtaisia muistoja tihkuvan juhlapuheen liiton taipaaleesta kourallisen erämaahan unohtuneiden elinkautisten hiipuvien iltanuotioiden äärestä 4000-jäseniseksi edunvalvontaorganisaatioksi. Seppo J. kertoi juhlapuheessaan myös siitä, kuinka Lapin kullankaivu oli vihdoin löytänyt suuruutensa ja pienuutensa, jota se oli hakenut toistasataa vuotta. Seppo hämmästeli sitä, kuinka uskomattomalta liiton jäsenmäärän kasvu niistä joistakin kymmenistä kynsiinsä puhaltelevista erämaan asukeista todellisen kultaryntäyksen mittoihin kasvaneeseen jäsenmäärään näkijänä ja kokijana tuntui.

Juhlailillisella IValoiset Harrastajateatteri esitti puolituntisen katkelman toimittaja **Ritva Savelan** näytelmästä Kultamaan unelma. Inarin kunnan alun perin tilaama näytelmä koettiin yleisesti paikallisyhteisön kunnianosoituksena alueen 150-vuotiselle kultaperinteelle. Näytelmä päättyi **Katri Kittilän** säveltämään kantaaoitavaan yhteislauluun "Ei me tarvita Alaskaa".

Paljon on sittemmin ja sitä ennenkin kullankaivajien partoja, pikkutakkeja ja jakkupukuja suoristeltu sosiaaliseen mediaan syöksymistä ja

yleisemminkin tiedottamisen tehostamista koskeneiden keskusteluiden jälkeen. Aina on käytännössä kuitenkin oltu myöhässä jo lettojänkälle astumisen suhteen.

Susien joukossa on ulvottava susien lailla, sanotaan. Pitkän vatvomisen jälkeen on nyt päätetty panostaa sosiaalisen mediaympäristön päivittämiseen sekä puitteiden että sisällön osalta. Liikkeelle on laitettu sähköpostijärjestelmänpäivitys sekä kotisivu-uudistus. Näiden johdosta liitolle haetaan myös henkilöä vastaamaan somepäivitysten tuoreudesta – ne kun ovat alati hantutuva tuote ja tuppaavat helposti alkaa haista pöydälle jääneeltä maitopurkilta tai maistua kahden yön yli seisseltä harjukselta.

Samalla viimeisimmässä vahvistetussa toimintakertomuksessa 2022 liiton jäsenmäärän kehitys kääntyi negatiiviseksi ensimmäistä kertaa 34 vuoteen. Seuraavana toimintakautena kehityskulku näyttää edelleen kiihtyneen. Kun mennään instagraamin tyyppisiin ekosysteemeihin, tulee luonnollisesti myös instant-tyypisiä jäseniä. Jäseniä, jotka nettisurfailun lomassa liittyvät jäseneksi, mutta yhtä kepeästi innostuvat myös jostakin uudesta mielenkiinnon kohteesta.

Vaihtuvuutta jäsenistöön tulee ihan varmasti lisää. Onko se hyvä vai huono, no enpä tiedä. Kuitenkin on varauduttava siihen, että heiluriövet alkavat heilua entistä tiuhemmassa tahdissa molempiin suuntiin. Sitä ei pidä pelästyä tai siitä huolestua.

Maaailma on muuttunut, yhteiskunta on muuttunut ja sääntelyn mukana kultamaiden hallintotodellisuus on muuttunut. Myös kullankaivun

kaivun mediakuva on muuttunut.

Nyt (iso) osa uusista liiton jäsenistä saa kipinän kullankaivuun Gold Rush- tai Australian Gold Hunters'in kaltaisista tosiTV-sarjoista. Itse jouduin erään projektin tiimoilta vahaamaan telkkarista urakalla kuivien alueiden kaivua Australiassa. Olihan se aluksi ihan mielenkiintoistakin, mutta pikkukihlajaa detektoreiden alituinen vinkuminen ja ulina alkoi tympäistä niin paljon, että urakoin loput jaksot äänet mykistettyinä. Sama Kultakuume-sarjan kanssa, liika on liikaa. Toki mittakaava on se, että Klondikessa kaivun volyymin alaraja on siinä, mihin se meillä pääsääntöisesti loppuu. Mutta silti aina sopivissa määrin teknisiä ongelmia ja epätoivoa, tuloksena kuitenkin törkeän paljon kultaa, joka on tosiaankin vain keltaista rahaa kaivosten omistajille.

Liitossa on samaan aikaan nähtävissä, että koko joukko ihmisiä joutuu luopumaan harrastuksestaan. Jo aiemmin on jouduttu jättämään riistanhoitomaksu maksamatta ja siirtymään ehkä salakalastukseen.

Ei me tosiaan tarvita Alaskaa. Tai Australiaa tai Juukonii.

Riittää, että Lapin kultamailla elää pienen ihmisen mahdollisuus onneen. Säilyy ihmisen kokoiset unelmat. Että ainutlaatuisen ja tarinarikkaan Lapin kultaperinteen nuotio ei pääse sammumaan.

MULLIS'

Yksi talven taitekohdista on takana ja hieman yli 200 kullankaivajaa tai ainakin siitä kiinnostunutta henkilöä on juuri astunut maankamaralle Helsingissä takanaan Lapin Kullankaivajain Liiton järjestämä Kultaseminaariristeily. Onneksi tieto ja oppiminen ei kuulu tullattaviin asioihin – sitä tällaisella risteilyseminaarilla tulee siinä määrin, että olisi se tullivirkailijakin ihmeissään, kun punaista kaistaa kurvaisi kertomaan sitä informaation määrää mikä 48 tuntiin on saatu mahtumaan. Isot kiitokset vielä kerran järjestelyorganisaatiolle, luennoitsijoille ja Viking Linelle siitä, että tämä on mahdollista laadukkaasti toteuttaa vuodesta toiseen. Ja hei, eiköhän ensi vuonna rikota jo se 300 lähtijän raja!

Ohjelmaan saatiin myös pieni miellyttävä lisä, kun risteilyllä muissa tehtävissä mukana ollut perussuomalaisen kansanedustaja **Kike Elomaa** itse oma-aloitteisesti pyysi saada tulla tervehtimään kullankaivajia kuultuaan että ollaan laivalla.

Itse arvostan tällaista rohkeutta puolueesta tai henkilöstä riippumatta, että tullaan valmistelemaan yli 200 kullankaivajan eteen. Kyllähän se on vähän kuin hyppy suoraan syvään päätyyn. Saatiin kuitenkin terveiset hallitusohjelmaan kirjatusta asioista ja niiden mahdollisesta etenemisestä, sekä saatiin antaa terveiset hallituksen suuntaan asioista, joita kullankaivajat pitävät tärkeinä. Kansanedustaja Elomaa alussa totesi, että hänellä itsellään saataisi olla enemmän kysymyksiä meille, kun ei niin kattavasti kullankaivua tunne. Mutta huoli pois, postissa lähtee pieni tietopaketti kullankaivun historiasta, nykytilasta ja tulevaisuuden uhkakuvista.

Yksi uhkakuvista, joita ainakin muutamat toimittajat ja Saamelaiskäräjät mielellään päättäjille luovat, on että kullankaivu vaarantaa perinteisen poroelinkeinin.

Lapin Kansa kirjoitti 19.2.2024, että porotalouden kannattavuus parani; porotalouden kannattavuuskerroin nousi 0,69:ään edellisen vuoden 0,36:n arvosta. Paras kannattavuus saavutettiin saamelaisen kotiseutualueella, jossa suurin osa kullankaivustakin tapahtuu. Siellä kannattavuus nousi 1,06:een edellisen vuoden 0,53:n kertoimesta.

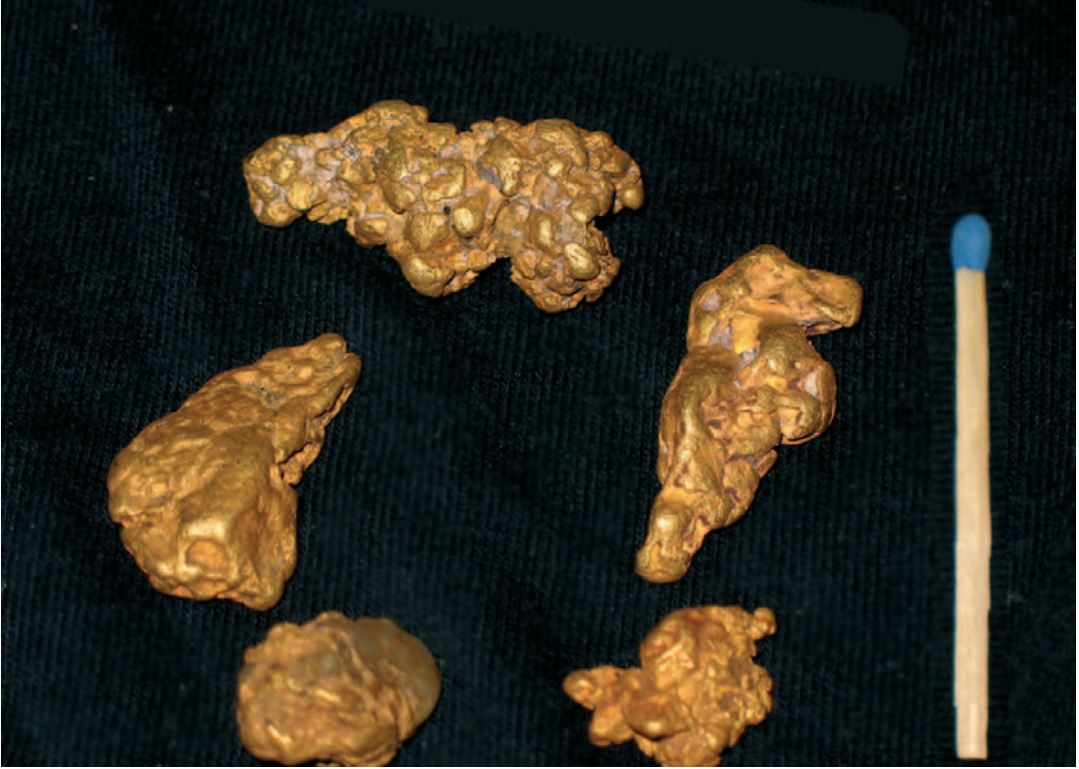

Tulokset perustuvat Luken porotalouden kannattavuuskirjanpitoaineistoon. Porotalouden yrittäjätulo lähes kaksinkertaistui ja mielestäni tämä on hyvä asia, koska kyllähän itse poronhoito on kovaa työtä, eikä siinä leipä helposti tule. Mutta jos kuitenkin samaan aikaan kirjoitetaan tai tehdään TV-ohjelmia siitä, että kullankaivu, jota on alueella jo yli 150 vuotta harjoitettu, olisi se porotalouden uhka, niin tuntuuhan asiat olevan hieman ristiriidassa keskenään, tai sitten vain pitäisi lopettaa tuon vanhan kuluneen sanonnan käyttö ja ruveta oikeasti katsomaan tosiasioita silmiin.

Poronlihan tuotannon suurin kuluerä tuottajalle on ruokintakustannus, joka on noin 20 prosenttia kokonaiskustannuksista. Ruokinta tapahtuu pääsääntöisesti lumipeitteisenä aikana, jolloin ei kullankaivutoimintaa ole. Suurin ongelma lienee ilmastonmuutos sekä liian suuri porokarjan määrä. Toinen täysin kullankaivusta riippumaton tekijä on porotaloudelle maksetut valtion tuet, joilla porotaloutta ylläpidetään. Porotalouden kokonaistuotto oli keskimäärin 50 900 euroa yritystä kohti, josta puolet kertyi lihan myymisestä. Eli suurin vaara poroelinkeinin harjoittamiselle lienee se, jos valtion rahoitus kovasti pienenesi. Ainakaan talouslukuja katsomalla on hyvin vaikea tulla siihen johtopäätökseen, että kullankaivu olisi ollut jonkinlainen uhka porotaloudelle.

Toivotaan, että kevät ja kesä tulisi aikaisin, niin pääsisi porotkin nauttimaan luonnon antimista ravinnokseen ja kullankaivajat montuilleen jatkamaan tätä yli 150 vuotta jatkunutta rinnakkaiseloja luonnon kanssa.

MARKO TOURU

Isomukset ryhmäkuvassa. Leena lähimpänä tulitikkua. Kuva: Vladimir Nikolskij

Puskuojan sitkeät osa 2

TEKSTI: AAPO PARVIAINEN

"Pilvinen, mutta ei satanut. Aamulla kolme rupeamaa ja iltapäivällä 1 rupeama kivien siirtoa ja maan (pinta) siirtoa. Kultaa 27,150, (isomus 23,700 ja 0,700). Illalla puolipilvinen. Kepa soitti, oli lääkärissä, sai pillereitä. Nina oli tehnyt Hannulle puulautasen. Hipun nimi on Leena. 5,7 / 18,6."

Taitaisiko ison hipun löytämistä nyt enää lakonisemmin päiväkirjaan merkitä kuin **Vladimir "Vallu" Nikolskij** tiheään kirjoitetussa kämpppäpäiväkirjassaan maanantaina 22. päivä heinäkuuta 2002. Lähes 24 gramman isomus ei heläyttänyt auki runosuonta, vaan asia kuitataan yhtenä peruspalana pilvisen päivän punnertamista montun pohjalla. Heinäkuun hellekään ei kaivajia vaivannut, mikä käy ilmi päiväkirjamer-

kinnän lopun numeroista, jotka kertovat vuorokauden minimi- ja maksimilämpötilat.

Jotain tietenkin voi päätellä siitä, että ilta-päivän normaalit kolme rupeamaa (noin kolme varttia lapion ja hakun varressa) jäi vain yhteen. Vallu ja kaivajaväärti **Ville Ollikainen** suorivat löydön jälkeen kämppelle ja hipulle otettiin perinteinen ryyppy ja kenties vielä jokunen lisää pöytäkirjan ulkopuolella.

"Leena lepäsi montun reunassa, jonka so- rakerrostumat olivat erikoiset. Noukin sen tal-

teen ja pyysin Villeä laittamaan käden nyrkki-
ni alle, että katsopa mitä löysin. Ville aavisti
jotain jekkua ja vetäisi käden alta pois, ja niin
Leena mätkähti montun pohjalle. Siinä sitten
päiviteltiin, että ei tuommoisia ole tästä mon-
tusta ennen tavattu”, Vallu muistelee isomuk-
sen löytymistä.

*Aatos ja Liisi Flinckin turvekämpä Kaskoivilla
joskus 1980-luvun lopulla. Kuva: Anneli Nurmi*

Ennen Leena-isomusta Vallu ja Ville oli-
vat löytäneet vain muutaman gramman hip-
puja, mutta ei yhtään tämän kokoluokan kul-
tapalaa. Myöhemmin, Villen jo lopetettua
oman kullankaivunsa, Vallu löysi vielä vuosi-
na 2004 ja 2006 noin 15 gramman hiput. Lee-
nasta Vallu teki näköiskappaleen Villelle muis-
toksi.

Leenan painokin tarkentui myöhemmin
Kultaseppäkoulun vaa’assa 23,770 grammaan.
(Kultahippu.fi-sivuston hippulistassa Leenan
painoksi on jostain syystä kirjattu väärin 20,7
grammaa.)

Repsikasta mestariksi

Vallun tie kullankaivajaksi alkoi perinteisesti.
Hän osallistui työpaikkansa Ilmavoimien pe-
lastautumisharjoituksiin vuonna 1980, kun
matkalla poikettiin **Aatos Flinckin** luo Kotao-
jalle. Tuosta tapaamisesta alkoi yhteydenpito
Aatoksen ja hänen vaimonsa Liisin kanssa, ja
pian Vallu olikin jo kesärepsikkana Aatoksella.

*Partaukot rännillä. Edessä Ville Ollikainen ja taaempänä Ernest Hjelm. Oikealla Vladimir Nikolskij. Kuva:
Tuntematon*

Myös Vallun vaimo **Kepa** ja heidän tyttärensä **Nina** olivat mukana kaivamassa.

Puskuojalle (Puškojärvepaassaš) Vallu siirtyi vuoden 1990 tienoilla, kun Aatoksen luona usein saunomassa käyneet **Ernest Hjelm** ja Ville Ollikainen häntä sinne houkuttelivat. Kepa oli mukana tavaroiden muutossa Puskul-

Ruohomaton tyhjennyspesu täydessä käynnissä. Jalkarauta paljastaa pyykkärin. Kuva: Seppo Hyvönen

le, mutta ei sen jälkeen enää Lemmenjoelle palannut.

”En halunnut lähteä sinne piikomaan”, Kepa toteaa napakasti omasta ratkaisustaan.

Ernest Hjelm oli hankkinut kullankaivun oppinsa **Topi Heinon** apurina Jäkälä-äytsillä. Hän aloitti kullankaivun omalla valtauksella ensin Gaskoivilla ja jatkoi sitä parin vuoden kuluttua Puskuojalla, josta hankki uuden työmaan ostamalla **Niilo Ranttilan** valtauksen 1986. Ertsun kumppanina Puskuojalla oli alusta alkaen ystävä ja naapuri Ville Ollikainen. Vallun tultua mukaan koossa oli kokenut kolmikko, joka ehti kaivaa yhdessä muutaman vuoden. Ernest Hjelm kuoli vuonna 1992.

Vallu itse kiinnostui kullasta lopulta niin paljon, että hän lähti opiskelemaan kultasepän ammattia Lahteen ja valmistui vuonna 1995 kultaseppämestariksi. Kesäinen piipahdus Aatoksen luona johti siis lopulta uuteen ammattiin. Kullankaivu ja uusien kaivajien opastaminen on jatkunut aina näihin päiviin asti.

Vallu käytti montulla jalkarautaa tehostamaan kivien irrottamista ja suojaamaan jalkaterää. Kuva: Seppo Hyvönen

Ernest Hjelmin perintö

Ernest Hjelm oli ystäville ja tutuille Ertsu tai Erssu. Nyt tässä tarinassa Ertsu. Hän oli eräänlainen kokoava hahmo Puskun kahdella vierekkaisellä valtauksella. **Kari ja Varpu Holmberg** olivat alkuun Ertsun valtauksella ennen kuin siirtyivät omalleen. Vallu ja Ville puolestaan jatkoivat Ertsun paikalla yhdessä vielä toisikymmentä vuotta.

Ertsun valtaus on ”luonteeltaan” aivan toisenlainen kuin Karin ja Varpun valtaus, joka sijaitsee ikään kuin mäen päällä kuivalla maalla. Ertsun kaivanto taas kulkee pitkin jo kertaalleen kaivetun ojan pohjaa ja sen reunamia. Vettä on enemmän kuin tarpeeksi.

Niinpä Ertsu päätti jo kaivamisen alkuvuosina viemäroidä montun, että vettä ei tarvitsisi pumpata montusta pois. Viemärin ansiosta säästyi todennäköisesti isot määrät bensaa vuosien saatossa, kun vesipumppua tarvittiin vain satunnaisesti. Vallu arvelee, että Ertsu oli saanut konekaivajilta idean viemäriin. Lapiokaiva-

jien montuissa työläästi rakennettava ja ylläpidettävä vedenpoistojärjestelmä lienee hyvin harvinainen.

Oja padottiin ja suurin osa vedestä ohjattiin ohituskanavaan. Osa ohjattiin pitkän muoviputken avulla rännille. Veden määrää säädeltiin padolla olleen levyn avulla, jolla voitiin

Montun viemäri kesäkuun alussa 2006. Montun tyhjennys huuhdelti putken tehokkaasti. Kuva: Leea Ollikainen

Ertsu (vas), Kari ja Varpu Holmberg sekä Vallu ilmeisesti lettukahveilla vuonna 1991. Kuva: Anneli Nurmi

pienentää putken suuaukkoa. Ratkaisevaa tässä rakennelmassa oli tietenkin padon tiiviys ja kestävyys. Kevättulvat patoa usein koettelivat, välillä pahastikin.

Ertsu otti myös ensimmäisenä (tai ainakin ensimmäisten joukossa) käyttöön ”ruohomaton” rännin pohjalla, lavan alapuolella. Matto oli alkuun vajaan metrin pituinen pätkä kuramattoa, joka on monelle tuttu kauppojen ovensuusta. Kokeilujen jälkeen kävi ilmi, että maton karvat oli parempi leikata vuoroin pois ja vuoroin jättää paikalleen. Näin mattoon syntyi parin sentin kaistaleet hidastamaan veden virtausta, mutta sen puhdistaminen oli helpompaa.

Kultahiput ja hengettömät jäivät mattoon ja se oli myös helppo tyhjentää suoraan vaskooliin. Ertsu saattoi siis olla tämän innovaation ensimmäinen kehittäjä, mutta tiedä häntä varmaksi sanomaan – hyvä tinkaamisen aihe joka tapauksessa.

Kolmikön kaivaminen oli myös hyvin so-

lidaarista. Vaikka jokaisella oli oma lavansa, niin matot tyhjennettiin yhteen vaskooliin ja tulos jaettiin tasan kaikille. Valtauksella vieraili myös useita ”kesälomarepsikoita”, joille löytyi tarvittaessa oma montun kulma ja lava. Muun muassa Vallun ja Kepan tytär Nina kaivoi kultaa kahtena kesänä omalla paikallaan. Nina oli tuolloin vain vähän toisella kymmenellä.

Kullan ohella Ertsua kiinnostivat korukivet, joita hän etsi rihlasta aina päivän päätteeksi. Kookkaimpia ja hienoimpia hän myös hioi kotonaan Nurmijärven Klaukkalassa. Kullasta hän teetti neljä, halkaisijaltaan 10–15 senttimetrin lautasta tai oikeastaan pientä vaskoolia. Lautasten tekijät eivät ole kaikki tiedossa, mutta ainakin yhden niistä Ertsu teetti Lahden Kultaseppäkoulussa, ja sen vaiheista on **Aarne Alhosen** juttu *Prospäkkäri* numerossa 2/2012. Se lienee myös lautasista ensimmäinen ja tehty vuonna 1987. Muut on tehty viisi vuotta myöhemmin ja niistä yksi on leiman perusteella riimäkeläisen **Antero Karppisen** takoma. Kah-

Aarne Alhosen suunnittelema "puurolautanen" pikkuvaskooli. Kuva: Aarne Alhonen

nessa muussa ei ole tekijän leimaa. Vallu muis- telee puhdistaneensa ja sulattaneensa kultaa lautasia varten.

Ernest Hjelm ehti kaivaa Puskulla lopulta vain vajaat kymmenen vuotta. Pohjois-Lappi oli kuitenkin hänelle tuttu jo monilta kalareis- suilta ja niitä ennen myös Lapin sodasta, jonka taisteluihin päättyi Ertsun jatkosodasta alka- nut sotakomennus.

Voimakastahtoinen ja välillä kulmikaskin kullanhuuhtoja tuli tutuksi seudun muille kai- vajille, koska tuohon aikaan ei ollut muuta keinoa yhteydenpitoon kuin panna saappaat jalkaan ja lähteä astelemaan hyvinkin toista- kymmentä kilometriä jänkää tavatakseen mui- ta ”saman kulman” kullankaivajia.

Villen ja Vallun aika

Vallu lunasti valtauksen Ertsun leskeltä **Elsi Hjelmiltä**, ja ryhtyi jatkamaan kaivamista Vil- len kanssa kahdestaan. Kaivupäivien rytmiksi vakiintuivat nuo päiväkirjassa mainitut kolmen

vartin rupeamat. Tavallinen tahti oli kolme rupeamaa aamupäivällä ja lounaan jälkeen kol- me iltapäivällä. Päivän päätteeksi vaskattiin mattojen anti. Vaskaus oli vakiintunut Vallun hommaksi jo Ertsun aikana. Kullan määrä pun- nittiin illalla, joten montun eri osien kultapi- toisuudesta pysyttiin hyvin kartalla.

Vallu ja Ville asuivat omissa teltoissaan ja ateriat laitettiin kenties Suomen matalimmas- sa kenttäkeittiössä eli entisessä Ertsun majapai- kassa, jossa oli pieni Porin Matti valmiina.

Soppaa kumarassa lusikoidessa ajatus kun- non kämpästä alkoi ilmeisesti kypsyä toden teolla, Ertsu kun ei saanut koskaan lupaa kämp- pälle, vaikka yritti. Pitkän viranomaisten kanssa käydyn byrokriatipainin jälkeen lupa kämpäl- le heltisi lopulta niin, että kesällä 2000 valta- ukselle pystytettiin komea, reilun kymmenen neliön kämpppä, joka on edelleenkin käytössä ja hyvässä kunnossa. Kämpäluvan saamisessa saattoi olla apua siitä, että Vallu oli valmistu- nut kultasepäksi. Kullanhuuhtontaa voitiin

Vallu ja Ville halstraamassa tammukoita jossain Puskujärven liepeillä. Kuva: Leea Ollikainen

siten pitää ammatillisena toimintana.

Ville oli rakentanut kämpän elementit edellisenä syksynä ja keväällä ne kuljetettiin moottorikelkalla Puskulle. Elementit liitettiin toisiinsa ruuveilla ja työvälineenä oli pumppumaiseli. Ei ollut tuolloin akkuvääntimiä tarjolla.

”Väärä kivi!”, muistaa Vallu Villen hänelle tokaisseen monta kertaa, kun kämpän luonnonkivistä rakennettua pylväsperustusta aseteltiin paikoilleen. Kivikatrilli koetteli kummankin hermoja, mutta lopputulos palkitsi: kämpä on pysynyt vatupassissa jo pitkälle kolmatta vuosikymmentä.

Kämpän valmistumisen jälkeen Vallun ja Villen kaivamiseen tuli uutta intoa; monttu eteni ja laajeni ojan vartta kymmeniä metrejä ja uusi ohituskanavakin kaivettiin.

Vuosien varrella Vallun kultasepän silmä alkoi kiinnostua erityisesti siitä, miten hienoa kultaa voisi hyödyntää kullan jalostamisessa muutenkin kuin sulattamalla sitä korujen materiaaliksi.

Syntyi idea lasin ja hienon kullan yhdistämisestä. Vallu onnistuikin Nuutajärven lasitehtaan kanssa viemään kuuman lasimassan sisään pieniä hippuja, jotka sitten valmiissa lasissa kimalisivat sen sisässä kuin vedessä ikään. Tällä tekniikalla Vallu on tehnyt muun muassa kastepalloja.

Kesällä 2005 toteutettiin Puskuojan sitkeiden molemmilla valtauksilla geologinen tutkimus, jossa yritettiin paikallistaa kullan sijaintia gammasäteilyn avulla. Kyse oli ystävän kautta saadusta yhteistyöstä, jossa Astrockin asiantuntijat lainasivat välineistön ja antoivat pika-koulutuksen mittausten tekemiseen. Koareikien kairaaminen oli partaukkojen hommaa. Projektista on juttu Prospäkkärin numerossa 3/2007.

Välillä kaivamisesta otettiin vapaata ja lähdettiin Karin ja Varpun kanssa kalastamaan Puskujärvelle tai hillastamaan lähisoille. Reis-

sujen tuomisina saatiin kaivattua vaihtelua muuten niin yksitoikkoiseen purkkiruokavaliioon.

Vuonna 2003 Vallu ja Ville olivat mukana **Seppo Hyvösen** videon Roudasta routaan kuvauksissa, jossa kerrotaan Lemmenjoen kullankaivusta kolmen eri kaivajan näkökulmasta. Kaksi muuta ovat **Pekka Turkka** ja nyt jo edesmennyt **Risto Mäläskä**. Jo useita vuosia aiemmin nämä kameran edessä hyvin viihtyneet partaherrat Vallu ja Ville olivat into pinkeänä joukkokohtausten avustajina **Åke Lindmanin** ohjaamassa elokuvassa Lapin kullan kimallus.

Villelle vuoden 2003 kesä oli viimeinen kullankaivun vuosi Puskulla. Vallu jatkoi vielä vuoteen 2010 saakka, ja opasti sen jälkeen valtauksen tulevia haltijoita kullankaivun niksei-

Tyytyväiset Vladimir Nikolskij ja Jukka Parkkonen valtauksen omistajan vaihtumisen aikoihin. Kuva: Mika Portti

hin samalla valtauksella. Ville Ollikainen kuoli vuonna 2015.

Vaiheikkaat viime vuodet

Vallun ja Villen jälkeen valtaus siirtyi **Sampo Parkkosen** pojan, **Jukan** haltuun. Hän kaivoi Puskulla ystävänsä **Mika Portin** kanssa kesät 2011–2015. Jukkahan oli jo kokenut kaivaja sikäli, että hän oli ollut nuorena poikana monet kesät isänsä mukana kaivamassa Puskulla. Tästähän kerrottiin jo Puskun sitkeiden 1. osassa.

Kaksi ensimmäistä kesää kaivettiin aktiivisesti ja heti alkuun löytyikin muun muassa reilun gramman hippu. Myöhemmin, molempien muiden kiireiden vuoksi tahti hiipui ja ystävykset päättivät laittaa lapiot lepoon.

”Kullankaivun kuume on lääkitty”, Jukka tiivistää luopumispäätöksen nyt vuosia myöhemmin. Vähän samaan tapaan siis kuin isänsä aikoinaan. Kaivosalalle Jukka kuitenkin on päätenyt; nykyinen työpaikka löytyy Kevitsan kaivoksesta.

Jukan ja Mikan jälkeen valtauksen otti nimiinsä Kaakkois-Suomesta kotoisin oleva **Ari Kuikka**, joka oli piipahdellut Puskulla jo muutamana kesänä Vallun repsikkana. Ari ottikin homman ripeästi haltuun Vallun osa-aikaisella opastuksella.

Kaivamisen tapa kuitenkin muuttui, koska vuosikymmeniä käytössä ollut viemäri meni tukkoon, ja veden poistamiseen piti ottaa käyttöön pumppu. Sen jälkeen tietenkin oli aiempaa helpompi kaivaa muualta kuin viemärin ympäriltä. Esimerkiksi Ertsun aikaisen majaan paikalta, mistä löytyikin kohtuullisen mukavasti saalista. Oliko Ertsu siis nukkunut kaikki vuodet parhaan kultasuonen päällä?

Arin ja hänen puolisonsa Ainin aikana perinteeksi muodostui juhannuksen tienoilla hir-

Nuori repsikkaharjoittelija Alekski on Vallun korukiviopissa elokuussa 2007. Kuva: Leea Ollikainen

venlihasta kypsytetty rosvoapaisti, jota olivat nauttimassa myös naapurit Kari ja Varpu. Toisinaan myös Vallu, jos oli oikeaan aikaan paikalla.

Arille kullankaivaminen ja Puskuoja oli ”Se Juttu”, mutta kohtalo päätti toisin. Hän menehtyi sairauskohtaukseen hirvimetsällä lokaussa 2021. Arin valtauksen yläpuolella kullaa huuhtova **Harri Piira** kertoo, että Arin hirviporukasta kuoli samana syksynä kaksi muutakin miestä. Arin tuhka on siroteltu Puskuojalle.

Nyt valtaus on palannut jälleen kultasepän työmaaksi, kun **Hannu Tuomaala** Lahdesta on aloittanut perinteikkäällä montulla kullanhuuhtonnan. Aivan ensikertalainen Hannukaan ei ole, sillä hän on ehtinyt ottaa tuntuun kullanhuuhtontaan jo 18-vuotiaana Sotajoella, jossa kävi muutaman kesän kaivamassa.

”Eihän sieltä juuri mitään vaskooliin kertynyt, mutta hyvä kokemus kuitenkin”, Hannu kertoo nuoren miehen kokeiluista.

Hannu Tuomaala otti pari vuosikymmentä sitten vaskauksen varman päälle. Kuva: Vladimir Nikolskij

Puskulle Hannu tuli ensimmäisen kerran kesällä 1997 ja kävi sen jälkeen ukkoja tervehtimässä puolenkymmentä kertaa. Erään visiitin lähestyessä Hannu oli kysynyt, että mitä voisi tuoda tullessaan. Vastaus oli, että tuo vaikka hilloa, jos haluat sitä letun päälle.

Tuliaisina oli sitten pilttipurkillinen mansikkahilloa, määrästä kun ei ollut sen tarkempaa puhetta. Ukkojen pettymys oli ankara: hillovarasto oli lopussa ja tuliaispurkin oletettiin olevan huomattavasti isompi. Jotenkin muistuvat mieleen **Osmo A. Wiion** viestinnän lait, ne Murphyn likikaimat.

Nuo muutamat vierailut eivät vielä johtaneet siihen, että Hannu olisi innostunut kullanhuuhtonnasta lyhyitä repsikkapiipahduksia enempää. Opinnot ja oma kultasepänliike vievät kaiken huomion pitkäksi aikaa. Mikä siis vaikutti siihen, että hän lunasti valtauksen itselleen?

”Puskulla saa olla rauhassa kaikesta ja elää oman aikataulunsa mukaan tai vaikka ilman koko aikataulua, jos niikseen tulee”, Hannu tiivistää.

Muutenkin Puskuojalla voi nyt olla pidempään, kun oma kivijalkamyymälää ei enää ole. Sen pyörittäminen kävi kannattamattomaksi, kun asiakkaat kävivät vain ikkunan takana katsomassa koruja, mutta sisään liikkeeseen tuli vain harva. Verkkokauppa on uinut voimalla myös korualalle. Sinne verkkoon on mennyt Hannukin valmisteen ja myyden omia tai tilattuja tuotteita omalla Löwenmark-tuotemerkillään.

Jälkisanat

Puskun sitkeiden ensimmäisessä osassa kerroin ensimmäisestä reissustani Puskuojalle. Vaimoni Leea on Ville Ollikaisen tytär. Tuolloin emme olleet vielä naimisissa ja Villenkin tapasin ensimmäisen kerran juuri tuona iltana, kun lusi koimme herkullista kalakeittoa matalassa presumajassa. Oli siis vähän paineita, että mitä hän tästä tulee; tarkoitus kun oli olla Puskulla noin kaksi viikkoa sillä kertaa.

Hyvinhän siinä kävi ja lopulta Puskulle

matkattiin liki joka kesä kymmenisen vuotta. Kullanhuuhdonnan eri työvaiheet tulivat tutuksi, ja jonkin verran kultaa kertyi muistoksiin. Sain olla mukana paitsi montulla, myös ohituskanavan ja kenties valtauksen kaikkein tärkeimmän rakennelman, vessan pystyttämässä.

Osuuskaupan mänty elokuussa 2006. Kuva: Leea Ollikainen

Kaikki kesät olivat omanlaisiaan ja niistä jäi paljon muistoja sekä mieleen että valokuvalbumeihin. Yhden muiston sain myös nauatuksi Maanmittauslaitoksen karttoihin. Eräänä kesänä, montun reunalle ilmaantui kaksi Maanmittauslaitoksen työntekijää. Juttelun aikana he kysyivät, että onko tässä lähistöllä jotain tunnettua maamerkkiä, jonka voisi merkitä karttaan. Jo vain on: Osuuskaupan mänty!

Mentiin männylle, joka on vuosikymmenet ollut paitsi maamerkki, myös lanssi, jonne tuotiin keväällä ruuat sun muut tarpeet kesää varten ja noukittiin kyytiin pois vietävät romppeet. Niin sai Osuuskaupan mänty oman merkin maastokarttaan.

Sittemmin olemme Leean kanssa käyneet Puskulla satunnaisesti. Muutaman kerran kultanhuuhdonnan saloihin on ollut tutustumassa myös ystäviä ja sukulaisia, kuten Leean sisikon tyttären poika **Aleksi**.

Näillä reissuilla alkoi itää ajatus molempien lapiovaltausten historian kirjoittamisesta. Tarkoitus oli selvittää myös valtausten tai samoilla paikoilla mahdollisesti sijainneiden kaisvopiirien historia, mutta lukuisista arkistokäynneistä huolimatta tämä selvitys ei tullut vielä valmiiksi. Ehkä pystyn palaamaan asiaan vielä myöhemmin.

Haluan vielä kiittää Journalistisen kulttuurin edistämissäätiötä, jonka myöntämä apuraha mahdollisti molempien Puskun sitkeät -juttujen tekemisen. 🙏

22.7.09 Piloineen, mutta ei satonut. Aamulla 3 rupeaman ja iltapäivällä 1 rupeaman kivien siirtoa ja maan (puinta) siirtoa. Kultaa 27,150 (Isomas 23,700 ja 0,700). Mella puolipiloineen. Kupa sivitti, oli leikkärisää, sai pillereistä. Nina oli tehnyt kassalle puulautasen. Hiipun mimi on leenä.
5,7 + 18,6

Päiväkirjaote Leenan löytymisestä. Koko päiväkirja on ajalta 23.6.1997–2.9.2005.

Latotyypinen puuvaja on muutettu muoveilla, pressuilla ja kamiinalla väliaikaiseksi metsästysmajaksi. Nyt muovit repalehtivat tuulella.

Unto Koivusen kentän kohtalo

TEKSTI JA KUVAT: VESA LUHTA

Laskin kesällä 2023 tapani mukaan soutuveneelläni Kutturasta Ivalojoen imurointileiriini Björklundinkosken niskaan. Usean tunnin mittainen matka vaatii rantautumisia, ja päätin käydä kurkkaamassa missä kunnossa **Koivusen Unton** entinen kenttä Ruikanmutkassa mahtaa olla nykyisin.

Lyhyt silmäily pakotti hakemaan kameran ja kuvaamaan näkyimiä. Unton ikivanha kor-

su, jota jo **Raudasojan Mikko** käytti 1920-luvulla kaivutukikohtanaan, ja jota Unto useaan otteeseen ehti kunnostamaan, oli karseassa kunnossa. Jo edellisen käyntini aikaan kolmen vuotta sitten oli kämpän lukko murrettu, nyt ulko-ovi repsotti kokonaan auki. Sen eteen kasvanut paju peitti aukon lähes kokonaan.

Sisällä näky oli masentava. Lika, pöly ja muu saasta toi räikeän kontrastin Unton niin tarkasti vaalimaan siisteyteen. Lähes kaikki oli

Korsukämpän eteisosan kellekset ovat sortumassa, ovi rikottu ja tavaroita levitetty. Ripeikasvuinen paju suojaa oviaukkoa.

levitetty hujan hajan. Vaikutelmaksi jäi kuin vierailulla olisi käynyt kumivenekaupalla reippaita ja asiansa taitaneita huligaaneja.

Pahinta oli, että korsun ikkunakin oli rikki. Sitä kautta korsuun oli tullut talvella lunta, ja kosteus oli syönyt puuosia lahoiksi. Unton aikoinaan sementistä ja pöllienpäistä rakentama sisäseinä oli sortunut lavereiden päälle, lahoittajasieni pudotellut hyllyt alas. Sekasotku täytti hämärää korsua, mitään istumapaikkaa ei ollut.

Muiden rakennusten kanssa oli samoin. Ennen niin siisti puuvaja seisoi toki vahvasti tolpillaan, mutta sen käyttötarkoitusta oli joku, haulihylsystä päätellen linnustajaporukka, muuttanut tuomalla sinne kamiinan. Latomaisen rakennelman seinänraot oli tilkitty pressulla ja muovilla, joka roikkui tuulten riepotelavana.

Vessa oli sortunut vinksalleen, sille ei ollut enää käyttöä. Ulkona ollut leivinuunikin näytti matkanneen tiensä päähän, mutta saattaisi olla

vielä korjattavissa, jos tarpeita siihen olisi. Ainoa ehjänä säilynyt rakennus oli savusauna, ja sitä oli myös käytetty, sillä salpa oli revitty auki.

Unton huolella hoitama pieni puutarha, jossa kasvoi juuresten ohella paljon erilaisia koristekukkia, oli kadonnut pengerryksineen heinikkoon. 1980-luvulla tehty tukeva aita oli vielä yllättävänkin hyvin pystyssä, täysin ehjä ei ollut sekään.

Ajat, jolloin Unto käveli jokirannassa ihailmassa metsäruusujen kukintaa, oli ajan ja ihmisten välinpitämättömyyden hammas lopullisesti syönyt pois.

Unto asui paikalla yli 25 vuotta

Unto Koivunen ehti asua ainakin kahteen otteeseen Ruikanmutkassa. Ensimmäinen kerta oli, kun hän päätti yhdessä **Petäkosken Eskon** ja **Tuomialan Tenhon** kanssa yrittää perinteistä jäädytysmenetelmää talvella 1948 Ruikanmutkassa. Tavoitteena oli kovertaa jäätä ohueksi

Vabakantisella pöydällä lojuu voiteenpoistorasia, kukkien siemenpusseja ja herttajätkä – kuin Unto itse – keskellä hävitystä.

Ikkuna on hajonnut tai rikottu. Talven lumet pääsevät lahottamaan kämpän sisustaa.

Kasvimaan pengerrykset erottuvat niukasti. Sarat ovat vallanneet entisen peruna- ja juuresmaan.

ja antaa sen jäätyä samalla syvemmälle, ja lopulta pohjaan asti, jolloin vedenalaiseen kulta-maahan pääsisi käsiksi. Työ osoittautui kuitenkin turhaksi, lämmin kevät puhkaisi laajan jää-montun seinämän jo huhtikuun alkupuolella. Tuossa yhteydessä miehet kunnostivat Raudas-Mikon vanhan korsun uudelleen asuttavaksi.

Unto tuli pysyvämmiin paikalle 1970, jolloin hän haki perheensä hajoamisen jälkeen lohtua luonnolta, kunnosti taas kämpän, jota oli asuttanut muun muassa **Vihtori Koivula** ja moni muukin kulkumies. Unto piti Koivulaa hiukan ”resuisena”, ja pyrki itse pitämään paikkoja tiptop-kunnossa. Puutarhurina hän teki pihaansa tuotteliaan kasvimaan.

Jäämonttuja hän kaiversi lähes joka talvi, mutta vain yhtenä vuonna hän onnistui pääsemään pohjasoraan kiinni. Silloinkin hänelle paljastui soran alta ”putsattu pohjakallio ja vanhoja lastuja”, paikalla oli jo aiemmin käyty samalla metodilla.

Elinikäinen ystävyys

Syksyllä 1979 paikalle tupsahti toimittaja **Toini Imponen**, joka halusi tehdä Uusi Nainen -lehteen jutun vanhan liiton kullankaivajasta. Unto olikin sopiva kohde, sillä hän oli ehtinyt asua paikalla yksikseen kymmenisen vuotta, joten puhuttavaa oli. Unto oli hiukan arka, mutta toisaalta maailmaa nähnyt mies, joka oli perehtynyt myös kirjallisuuteen. Se teki vaikutuksen Imposeen. Lehtijutun lisäksi käynnistä sukeutui elinikäinen ystävyys aina Unton kuolemaan asti syksyllä 2001.

Toini Imponen auttoi Untoa monessa, ja Unto rakensi hänelle vierailuja varten pienen kämpän perinteisellä menetelmällä, jossa ei käytetty kuin puunauloja, kattokin tehtiin lovitetuista kelleksistä. Apunaan hänellä oli **Jouni** ja **Esa Magga** Kutturasta. Kämpä ristittiin Toinin tuvaksi.

Unto alkoi 1980-luvun lopulla sydänvai-van vuoksi tuntea itsensä huonovointiseksi, ja alkoi talvehtia Kultamieskodissa. Koska Untolla ei ollut mitään lupia rakennuksiinsa, auttoi Toini häntä tekemään Metsähallituksen kans-

Kämpän vintillä lujuu sinne säilöttyjä ja unohdettuja imurilaitteen osia.

Savusaunaa on käytetty edellisenä syksynä. Muovipaljut saattavat olla Unton aikaisia.

sa sopimuksen. Sen mukaan Unto sai luvan asua paikalla, ja kun Untosta aika jättää, niin Luontopalvelut ottaa huolehtiakseen Unton kentästä. Siten jälkipolvella olisi mahdollisuus nähdä aito kullankaivajan kenttä. Näin myös aluksi toimittiinkin.

Unto piti paikkaa siistinä kesäisin ja Toini auttoi häntä siinä parhaansa mukaan. Kasvimaa kukoisti, koristekukat loistivat, uunissa tuoksui paistuva rieska ja savusaunan tuoksu levisi niemen puulehtoon. Unton kuoleman jälkeen Luontopalvelut kävi tarkastamassa joka kesä paikan kuntoa.

Miksi kenttä jätettiin hoitamatta?

Kirsi Ukkonen MH:n Luontopalveluista kertoo kysyttäessä, että Metsähallitus on tehnyt kapenevien resurssien puitteessa kymmenkunta vuotta sitten päätöksen jättää Koivusen kenttä hoitamatta.

”Pääsyynä oli, että vaikka rakennuksilla on suojelullista arvoa, niin alueesta ei ole tehty varsinaista suojelupäätöstä. Määrärahojen puitteessa jostakin on ollut karsittava, sillä raha ei tahdo riittää edes Kultalan tai Ritakosken kämppäkenttien hoitoon.”

Nykyhallituksen aikana tilanne on kärjistynyt entisestään. Luontopalvelujen uudelleen organisoinnin yhteydessä on myös Inarista kar-

sittu määrärahoja, ja moni muukin historiallinen kohde saattaa jäädä hoitamatta, korjausvelkaa löytyy kaikkialta.

Koivusen kentän ja monen muun vanhan kohteen säilyminen on lopulta hyvän tahdon varassa. Mobergin, Pahaojan ja Palsilla olevan Raahen pirtin hoitoon rahaa ei ole. Metsähallitus ei huolehdi enää näistä, entisten vuokratupienkin ylläpidosta on luovuttu.

Mihin katosi Toinin tupa?

Unton muutettua syksyisin Inarin Kultamieskotiin, oli hän antanut luvan häntä auttaneelle näästäjälle käyttää Toinin tupaa muun muassa karhunpyyntiin, ja näin myös tapahtui useana syksynä. Kuitenkin kun sopimus Metsähallituksen kanssa tehtiin, lupa evättiin ja avain piilotettiin uuteen paikkaan. Kämppään murtauduttiin senkin jälkeen, jolloin ovi asetettiin kunnon säppiin. Kämpä uhattiin myös polttaa, jollei avainta löydy.

1990-luvun lopulla kuulinkin kutturalaisilta, että Toinin tupa olisi palanut. Soitin Untolle asiasta, ja hän tuntui pelästävän lähinnä sitä, oliko vanha korsukin palanut. Myöhemmin kuulin **Leo Maggalta**, ettei Toinin tuvas-ta poltettu kuin korkeintaan kattokellekset, sillä viereiset koivut kasvoivat aivan terveinä.

Pääosa kämpästä oli ilmeisesti viety muualle. Kutturalaiset olivat seuranneet Unton ken-

tästä lähtenyt keltakajotosta, todennet sen nousseen Paletumajokea ylös Ivalojokeksi ja johtaneen sieltä Ahvenjokea alas.

Epäilin Unton mahdollisesti myyneen kämpän pyytömiehelle pois siirrettäväksi. Toi ni kiistää tämän käytännössä mahdottomana, sillä kämpä oli luovutettu Metsähallitukselle nimenomaan malliesimerkinä entisaikojen rakennustekniikasta. Lisäksi asiasta oli viralliset paperit. Kysyttyäni asiaa suoraan pyytäjältä, tämä ei tiennyt kämpän hävittämisestä muuta kuin että se oli palanut. Johtopäätöksiä voi siis vetää moneen suuntaan. Ainoa varma päätelmä on se, ettei kämpää poltettu.

Mitä voisi tehdä?

On ymmärrettävää, että Unton asuinkentän arvo laski ainoan hyväkuntoisen asuinrakennuksen hävittyä. Mutta sopimuksen pitäisi olla

silti sitova, eikä sitä pitäisi yksipuolisesti sanoa irti. Paikalla on kuitenkin valtava historiallinen arvo. Korsurakennelman ikä tekee siitä jo muinaismuiston.

Olisiko Kultamuseolla talkoolaisineen mahdollisuuksia tehdä kohteelle mitään, jos varat ja kustannukset hoidettaisiin jostakin EU-hankerahoituksesta? Ja mitkä olisivat esimerkiksi LKL:n talkooresurssit?

Koivusen kenttään on hankala kulku koska Ivalojokea pitkin, Kutturin veneenlaskupaikalta matkaa kertyy likimain 15 kilometriä. Jokiveden korkeus vaihtelee jyrkästi, sateen jälkeen tulvii ja koskista muodostuu vaarallisen aallokkoisia, kuivalla taas veneet ovat kivillä kiinni pitkin matkaa. Rannatkaan eivät ole helppokulkuisia.

Jotain tarttis silti tehdä. 🏠

Savusauna on vielä kunnossa, oven telki revitty auki. Ovensuussa vasemmalla Unton tekemä verkonuittosaukko.

Merkkipäivät

Ripatin Mika Mikkelistä täytti viime kaivukauden päätyttyä 50 vuotta.

Kullankaivuaiheisen kakun syntymäpäiväjuhille oli luonut Etelä-Savon ammattiopisto Esedun kondiittori-opiskelija Joanne Saloranta.

Kuvassa Mika Ripatti ja Joanne Saloranta.

Urat vaskoolin laidasta, kaivajan otsalle.

Mansikoiden tuoksu.

LKL ry onnittelee jäseniään!

85 v.

11.6. Kyösti Toropainen,
Ivalo

80 v.

2.5.2023 Vladimir
Nikolskij, Orivesi
11.1. Kari Ahti, Kerava
14.1. Martti Viikilä,
Nummela

75 v.

25.4. Esko Hakkarainen,
Kuopio
27.5. Reijo Louko,
Hämeenlinna

70 v.

6.4. Kai Schadewitz,
Kokkola

65 v.

16.5. Arto Julkunen, Espoo

60 v.

14.3. Ari Koivunen, Porvoo
10.4. Jaakko Laaksonen,
Turku
21.4. Vesa Pietikäinen,
Kalajoki

50 v.

22.3. Pasi Pietiläinen, Tampere
26.3. Minna Vilhunen,
Suonenjoki

Lemmenjoen kansallispuiston, Urho Kekkosen kansallispuiston, Ivalojoen ja sen sivuhaarojen (Kutturin suunta) sekä Keski- ja Itä-Lapin alueella vuonna 2024

HUOM! Huoltoluvat haetaan sähköisesti osoitteesta

<https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/>

Käsittelyaika on 10–15 arkipäivää. Tarkempia ohjeita seuraavalla aukeamalla olevassa taulukossa maastoliikenteen kohdalla.

Tietoja Metsähallituksen maista <https://www.retkikartta.fi>

► Kaivutyö ja kullan talteenotto on sallittu ainoastaan kaivoslain mukaisilla kullanhuuhdonta-alueilla.

► Vuotuinen kullanhuuhdontakorvaus (50 €/ha) maksetaan Metsähallituksen tilille ilman eri kehotusta määräaikaan, maaliskuun 15. päivään mennessä tai edellä mainitun päivän jälkeen annetuista kullanhuuhdontaluvista 30 vuorokauden sisällä luvan voimaantulosta. Maksamattomat korvaukset saatetaan viipymättä tiedoksi kaivosviranomaiselle kaivoslain 621/2011 70 § mukaisia toimenpiteitä varten. Maksaessasi kullanhuuhdontalupaa käytä viestikentässä sanaa kullanhuuhdontalupa, lupatunnus (HL ...) sekä kullanhuuhdontaluvan haltijan nimi.

Huom! Koirat tulee muistaa pitää kytkettyinä myös kullankaivualueilla metsästyslain mukaisesti.

Lisätietoja sähköpostilla osoitteesta kirjaamo@metsa.fi

Lisätietoa www.kaivannaiset.fi

Muuta huomioitavaa:

KAIVUMENETELMÄT:

- Lapiokaivualueilla on koneen käyttö kielletty kaikissa työvaiheissa ilman asianmukaisia lupia (ympäristöluvat).

RAKENTAMINEN:

- Kullanhuuhdonta-alueelle saa kaivukauden ajaksi pystyttää teltan tai laavun ja kevytrakenteisen käymälän, kaivukauden päätyttyä teltta tai laavu on purettava. Kaikenlainen muu rakentaminen vaatii sekä Tur-

vallisuus- ja kemikaaliviraston luvan että myös kunnan rakennus- tai toimenpide-luvan. Lemmenjoen kansallispuistossa lupa rakentamiseen haetaan Metsähallitukselta (kirjaamo@metsa.fi). Tarvikkeiden säilytukseen voi laittaa säilytyslaatikon.

KESÄAIKAINEN MAASTOLIIKENNE:

- Metsäautotielle (maastoon rakennettu tie, jossa on sorapinta, ojat/pientareet) ei tarvita maastoliikennelupaa.
- Maastoliikennelupa tarvitaan aina kun liikutaan rakennetun metsäautotien ulkopuolella. Kesäaikaisia maastoliikennelupia myönnetään pääsääntöisesti vain jo selvästi olemassa oleville maastourille.
- Epäselvissä tapauksissa kannattaa aina **ennen** ajamista tiedustella asiaa Metsähallituksesta.

ASUNTOVAUNUT:

- Kullanhuuhdonta-alueella saa pitää matkailuperävaunua tai asuntoautoa korvauksetta kaivukauden ajan (huom. selvitettävä maastoliikenneluvan tarve). Jos matkailuperävaunu jätetään kullanhuuhdonta-alueelle talven ajaksi, on siihen hankittava Metsähallituksen suostumus. Suostumuksen saa useammaksi vuodeksi, hakemukset osoitteeseen kirjaamo@metsa.fi.
- Mikäli matkailuperävaunua tai matkailuautoa ei ole mahdollista sijoittaa kullanhuuhdonta-alueelle, voi Metsähallitus myöntää kirjallisen suostumuksen sen sijoittamiseksi lupa-alueen läheisyyteen kaivukauden ajaksi.

- Kutturin tien varressa on Lapin Kallan-kaivajain Liitto ry:n vuokraama varasto- ja asuntovaunualue, jonne vaunun voi jättää talveksi.
- Metsähallitus voi myöntää uuden maksullisen kirjallisen suostumuksen asuntovaunun säilyttämiselle kaivualueella, mikäli kullanhuuhdontaluvan jatkoaikahakemus on vireillä ja vanha suostumus asuntovaunun pitoon ei ole enää voimassa.

POLTTOPUUASIAT:

- Metsähallitus ei myy maapuuta polttopuiksi. Hakkuualueille myydään hakkuutähdelupia. Metsähallituksella ei ole myynnissä valmista polttopuuta.
- Kullanhuuhdonta-alueelta tai sen läheisyydestä ei saa ottaa minkäänlaista puuta ilman puulupaa. Kansallispuistoihin ei myönnetä puunottolupia.
- Mikäli kullanhuuhdonta-alueella on puus- toa tutkimustyön esteenä, on puiden poistamisesta sovittava ennakkoon Metsähallituksen kanssa. Luvansaaja vastaa mahdollisesta metsäkäyttöilmoituksesta Metsähallitukselle.

PÄÄTTYNEEN KALLAN- HUHDONTA-ALUEEN JÄLKITYÖT:

- Kaikki luontoon kuulumaton on vietävä kullanhuuhdontaluvan päätyttyä pois maastosta.
- Kaivumonttujen reunat tulee luiskata yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon.

	<i>Lemmenjoen kansallispuisto</i>	<i>Urho Kekkosen kansallispuisto</i>
<p>Kullanhuuhdontakorvaukset</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kullanhuuhdontakorvaus 50 €/ha. – Metsähallitus ei lähetä erillistä laskua, eräpäivä 15.3. vuosittain. – Maksun yhteydessä on ilmoitettava lupatunnus HL... ja kullanhuuhdontaluvan haltijan nimi. 	<p>FI07 5000 0120 2512 92 Metsähallitus Luontopalvelut</p>	<p>FI07 5000 0120 2512 92 Metsähallitus Luontopalvelut</p>
<p>Kullanhuuhdonta-alueen huoltaminen moottorikelkalla</p> <ul style="list-style-type: none"> – Paikkakuntalaiselle maksuton. – Ulkopaikkakuntalaiselle maksullinen. Luvan hinta on 50 €. – Lupa on henkilökohtainen. Lupaa hakiessa tarvitaan muun muassa kullanhuuhdontaluvan lupatunnus ja huoltoajon ajankohta. 	<p>Lemmenjoen kansallispuiston maastoliikenne-ohjeistus LKL:n kotisivuilla www.kullankaivajat.fi</p> <p>Huoltolupa haetaan sähköisesti osoitteesta https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/</p>	<p>Huoltolupa haetaan sähköisesti osoitteesta: https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/</p>
<p>Kesäaikaiset maastoliikenneluvat</p> <p>Hinta kuten moottorikelkkaluissa.</p>	<p>Kesäaikaisia lupia myönnetään vain erityisen painavin perustein jo selvästi olemassa oleville urille.</p> <p>Huoltolupa haetaan sähköisesti osoitteesta: https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/</p>	<p>Kesäaikaisia maastoliikennelupia ei myönnetä.</p>
<p>Polttopuun myynti</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kullanhuuhdonta-oikeuteen ei sisälly puunotto-oikeutta. – Mikäli kullanhuuhdonta-alueella on puustoa tutkimustyön esteenä, on puiden poistamisesta sovittava ennakkoon Metsähallituksen kanssa. – Maksukuitti on pidettävä maastossa mukana, sillä se on puunottolupaa kysyttäessä tosite puiden maksamisesta. 	<p>Metsähallitus ei myy polttopuuta Lemmenjoen kansallispuistoon.</p> <p>Tarvepuuta ei saa ottaa kansallispuiston alueelta, ei edes maapuuta.</p> <p>Puiden poistaminen kaivuun alta sovittava: ivalo@metsa.fi puh. 0400 725147</p>	<p>Metsähallitus myy kaivajille kansallispuiston ulkopuolelta hakkuutähdelupia polttopuiksi.</p> <p>Puiden poistaminen kaivuun alta sovittava: ivalo@metsa.fi puh. 0400 725147</p> <p>Polttopuuluvan voi ostaa Metsähallituksen Keski-Lapin toimipisteestä: Jäämerentie 6, Sodankylä. Tiedustelut Jari Estola, jari.estola@metsa.fi p. 040 7042 588</p> <p>Tarvepuuta ei saa ottaa kansallispuiston alueelta, ei edes maapuuta.</p>

Ivalojoiki sivuhaaroineen (Kutturin suunta)	Keski- ja Itä-Lapin alue
<p>LKL:n kotisivujen karttaliitteen mukaisesti</p> <p>Luontopalvelujen alue (Hammasstunturin erämaa) FI07 5000 0120 2512 92</p> <p>Liiketoiminnan alue (metsätalousalue) FI83 5000 0120 1439 03</p>	<p>Liiketoiminnan alue (metsätalousalue) FI83 5000 0120 1439 03</p>
<p>Huoltolupa haetaan sähköisesti osoitteesta: https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/</p>	<p>Huoltolupa haetaan sähköisesti osoitteesta: https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/</p>
<p>Lupa tarvitaan aina, kun liikutaan rakennetun metsäautotien ulkopuolella. Kesäaikaisia maastoliikennelupia myönnetään vain jo selvästi olemassa oleville maastourille.</p> <p>Huoltolupa haetaan sähköisesti osoitteesta: https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/</p> <p>Kartta haetusta ajourasta liitetään hakemuksen mukaan.</p>	<p>Kesäaikaisia maastoliikennelupia myönnetään vain jo selvästi olemassa oleville maastourille.</p> <p>Huoltolupa haetaan sähköisesti osoitteesta: https://verkkokauppa.eraluvat.fi/fi/maastoliikenne/</p> <p>Kartta haetusta ajourasta liitetään hakemuksen mukaan.</p>
<p>Metsähallitus Luontopalvelut ei myy polttopuuta, kaivuun tieltä poistettavat puut (erämaa-alue) sovittava: ivalo@metsa.fi puh. 0400 725147</p> <p>Metsähallitu Metsätalous Oy myy kaivajille hakkuutähdelupia (oksat, hakkuutähteet – ei liekoja ja juurakoita) polttopuiksi.</p> <p>Polttopuuluvan voi ostaa Metsähallituksen Ylä-Lapin toimipisteestä (ei asiakaspalvelusta): Ivalontie 10, Ivalo.</p> <p>Tiedustelut Sami Pääkkö, sami.paakko@metsa.fi p. 040 6603 779</p>	<p>Metsähallitus Metsätalous Oy myy kaivajille hakkuutähdelupia polttopuiksi..</p> <p>Polttopuuluvan voi ostaa Metsähallituksen toimipisteistä:</p> <p>– Keski-Lappi, Jäämerentie 6, Sodankylä. Tiedustelut: Jari Estola, jari.estola@metsa.fi p. 040 7042 588</p> <p>– Itä-Lappi, Samperintie 32, Savukoski. Tiedustelut: Jari Kantia, jari.kantia@metsa.fi p. 0400 322268</p>

Muista korvaus (köyhälle) valtiolle sekä tilastotietojesi ilmoittaminen

*Muista kaivoslain mukaiset velvoitteesi luvitettujen
kullanhuuhdontalupa-alueiden osalta.*

Kullankaivajan tulee maksaa vuotuinen kullanhuuhdonta-korvaus kullanhuuhdontalupa-alueilta (50 /ha) maanhaltijalle eli Metsähallitukselle 15.3. mennessä. Ohjeet ja eri alueiden tilinumerot löytyvät Metsähallituksen tiedotteesta tässä jäsenlehdessä ja liiton kotisivuilta www.kullankaivajat.fi.

Metsähallitus ei edelleenkaan lähetä näistä maksuista erillistä laskua.

Ole sinä vastuuntuntoisempi; laske korvausvelvoitteesi määrä itse ja maksa. Muuten Metsähallitus tekee maksujen laiminlyömisestä ilmoituksen kaivosviranomaiselle, joka laskee kenties valmisteltavana olevan lupapäätöksen työpöydälleen ja alkaa muotoilla luvanhaltijalle vakavasisältöistä uhkaukaasia, jossa kehoitetaan välittömästi hoitamaan puuttuva maksu mahdollisten seuraamusten välttämiseksi.

Jälleen joutui kaivosviranomainen syvään huokaisemaan ja keskeyttämään hyödyllisen ja tuottavan työnsä eli lupavalmistelun meitä oikeaan ohjatakseen. Ei hyvä.

Lupakäsittelyssä vielä olevasta alueesta ei korvausta luonnollisesti tarvitse maksaa.

Kullanhuuhdontalupapäätöksen tultua lainvoimaiseksi on kullanhuuhdonta-korvaus maanomistajalle suoritettava viimeistään 30 vuorokauden kuluessa lupapäätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Tarkista samalla oma Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenmaksutilanteesi tämän jäsenlehden osoiteprintistä. Maksut on merkitty tilanteen 6.3.2024 mukaisesti. Jos jotakin liitolle kuuluvaa on jäänyt lompakkoosi, tarkista jäsenmaksuohjeet jäsenlehti Prospäkkärin numerosta 4/2023 tai kotisivuiltamme ja hoida asia kuntoon.

Kaivoslain 28. §:n mukaan kullanhuuhdojan tulee antaa vuosittain selvitys edellisen kaivuukauden kullanhuuhdonnasta kaivosviranomaiselle Tukesille maaliskuun loppuun mennessä. Tukes on muistuttanut näitä raportteja puuttuvan edelleen myös aiemmilta vuosilta.

Öinen rankkasade ja sen yläjänkältä keräämä ullivesi ovat vallanneet kullankaivajan montun.

Tukes kannustaa kaikkia luvanhaltijoita omaksumaan sähköisen raportoinnin geotietovirta-sovelluksen kautta. Palvelu löytyy osoitteesta geotietovirta.tukes.fi.

Tarvittaessa myös lomake ”Vuosittainen selvitys kullanhuhdonnasta” löytyy Tukesin sivuilta osoitteesta www.tukes.fi ja siellä valikon ”Tietopalvelut” kohdasta ”Kullanhuhdonta”. Täytetyn lomakkeen voi lähettää sähköisesti tai paperiprinttinä. Pääasia on, että täyttää ja lähettää.

Lapin Kullankaivajain Liiton yhteisvaltuuksilla kaivaneiden on tullut muistaa jättää ko-

tiedot liiton valtuuksilla oleviin ilmoituslaatikoihin. Tiedot voi lähettää myös kirjeitse tai liiton kotisivujen kautta osoitteessa www.kullankaivajat.fi. Liiton toimistolla tehdään näistä kaivuilmoituksista yhteenveto liiton alueilla tapahtuneesta kullankaivusta Tukesille annettavaa kaivuilmoitusta varten.

Mikäli liiton alueilla kaivanut kullankaivaja innostuu joskus hakemaan omaa lupa-aluetta, voi hän pyytää liitolta lausuntoa aiemmasta kaivu-urastaan antamiensa kaivuraporttien perusteella.

Mistä sie oot pois*, kullankaivaja?

Otanta III

Suomen sisäinen muuttoliike koki korona-aikaan historiallisen muutoksen. Kun siihen asti väki oli kiihtyvää tahtia valunut etelään ja erityisesti pääkaupunkiseudulle, muutettiin sieltä vuorostaan pois päin kehyskuntiin, seutukaupunkeihin ja maaseudulle.

Koronapandemiasta johtuneet rajoitustoimet muuttivat kaupungeissa asuvien ihmisten elämää suuresti sulkemalla kulttuuritapahtumia ja ravintoloita, vähentäen näin kaupunkien viihtyisyyttä ja houkuttelevuutta asuinpaikkana. Samalla etätöiden yleistymisen ja liikkumisrajoituksista johtunut samojen seinien tuijottelu sai ihmiset kaipaamaan kaupunkikeskuksia väljempää asinmeliöitä ja maakuntien luonnonläheisyyttä.

Aaluekehityksen tutkijoiden mukaan Lappikin sai ensimmäistä kertaa muuttovoittoa muualta Suomesta sitten vuoden 1962.

Hetken tämä valtakunnalliseksi keskipakoisvoimaksi laajentunut Nurmijärvi-ilmiö tuntui näkyvän Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenrekisteriin osoitetuissa muuttoilmoituksissa ja Postin osoitteenmuutosten tiedotuspalvelun raporteissakin.

* Mistä sie oot pois, on lappilainen tapa tiedustella toisen kotipaikkaa. Se on suora käännös pohjoissaamenkielisestä kysymyksestä "Gos don leat eret?"

Isoon kuvaan asiantuntijat eivät kuitenkaan odottaneetkaan muutosta, vaan kaupungistumisen megatrendin odotettiin jatkuvan. Paluu normaaliin näyttää tapahtuneen parissa vuodessa Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenrekisterinkin mukaan.

Alla olevassa tarkastelussa on Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenistö maakunnittain. Oheisesta yhteenvedosta voi jokainen halutessaan laskea nykyisten aluejakomallien, eli sairaanhoitopiirien tai sairaanhoidon erityisvastuualueiden mukaiset jäsenmäärät.

Lapin kullankaivajien maantieteellisten osapopulaatioiden levinneisyysalueiden välisiä runsaussuhteita on aiemmin tarkasteltu vuonna 2001 Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenlehti Prospäkkärin artikkelissa sekä vuonna 2019 julkaistussa yhdistyksen 70-vuotishistoriikissa "Uhkia & isommuksia". Tarkastelu perustuu loppuvuoden 2023 jäsenrekisterin osoitetietoihin, sulkuihin on kirjattu vuodenvaihteen 2018 tilanne.

Jäsenrekisteritietojen perusteella Lapin kullankaivajia näyttäisi parveilevan melko tasaisesti kautta koko Suomen niemen, etelästä pohjoiseen ja idästä länteen.

Kolmen kärki on pysynyt muuttumattomana läpi koronavuosien ja energiakriisien. Hämmästyttävän pienet ovat muutokset myös näiden maakuntien kokonaisjäsenmäärissä.

Eniten liiton jäseniä on Pohjois-Pohjanmaalla 584 (582). Maakunnan sisällä Oulun seutu on suurin keskittymä 327 (315) jäsenellä. Toiseksi eniten jäseniä on Uudellamaalla 542 (541).

Kuten arvata saattaa, Uudenmaan alueella eniten kullankaivajia asustelee pääkaupunkiseudulla eli Helsingin, Vantaan, Espoon ja Kauniaisten kaupunkien alueilla 346 (358), jossa hyvin laimeana edelleen siis näkyy koronavuosiin muuttotappioluvut.

Lapin maakunnan jäsenmäärä on kokonaisuutena kasvanut 484 (470), mutta varsinaisella kullankaivu-alueella eli Inari-Utsjoki + Lapin paliskunnan alue Sodankylässä asuvien jäsenten määrä on laskenut edellisestä tarkastelusta 128 (142) jäsenellä.

Valtaosassa muita maakuntia Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n jäsenmäärä oli edellisestä tarkastelusta hienokseltaan kasvanut, ainoastaan Etelä-Savossa, Kymenlaaksossa ja Kanta-Hämeessä vähentynyt, mutta tämä saattaa johtua aiempaa tarkemmasta tihrustamisesta eri postinjakelualueiden rajoilla tai joidenkin maakuntien pienpiirteiden tulkinnoissa.

Pirkanmaa 397 (366), Varsinais-Suomi 268 (236), Keski-Suomi 244 (235), Pohjois-Savo 225 (188), Etelä-Pohjanmaa 220 (195), Satakunta 154 (147), Päijät-Häme 148 (136), Pohjois-Karjala 145 (129), Pohjanmaa 128 (97), Etelä-Savo 118 (137), Kymenlaakso 118 (129), Kanta-Häme 117 (186), Kainuu 107 (88), Keski-Pohjanmaa 97 (jäänyt edellisessä tarkastelussa pois luetteloinnista), Etelä-Karjala 77 (70).

Edellisen tarkastelun ahvenanmaalaiset kullankaivajat (2) ovat kuolleet sukupuuttoon tai sitten keksineet jotakin kullankaivua haus Kempaa tekemistä. Lisäksi olinpaikka on tällä hetkellä tuntematon 31 jäsenen kohdalla, ja ulkomailla asuu 84 jäsentä. 🌍

MYYDÄÄN KULLANKAIVUKALUSTO

- Pumppuja, aggregaatteja, kuljettimia yms. kaivu- ja rikastuskalustoa
- Hippukultaa

KULTA PROSPEKTOR OY

K. Merenluoto, puh. 040 0251 283, sirkka.merenluoto@gmail.com

IN MEMORIAM

Risto Mäläskä 3.8.1941–9.12.2023

Kullankaivusta itselleen ammatin luonut inarilainen **Risto Mäläskä** kuoli kotonaan Inarin Konesjärven luontaistilalla 9.12.2023 vierellään thaimaalaissyntyinen **Tipi**-vaimonsa ja viimeisin Upa-nimisistä saksanpaimenkoiristaan.

Risto Mäläskän yli viidenkymmenen vuoden mittainen, määrätietoinen vaellus vapaaksi Lemmenjoen ammattikullankaivajaksi osui keskelle Lapin kultahistorian dramaattisimpia vuosikymmeniä, kun toisaalta koko Lapin kultaperinne kehittyi ammattiosaamiseltaan ja kaivutekniikaltaan ammattimaisempaan ja

tuottavampaan suuntaan, mutta joutui samaan aikaan taistelemaan olemassaolostaan elävänä ammattina ja ihmisen kokoisena unelmana urbanisoituvassa ja luonnosta vieraantuvassa yhteiskunnassa.

Alun perin Petsamosta evakkoon lähtenyt **Lennart** ja **Hilja Mäläskän** viisilapsinen perhe koki ankarat ja äärimmäisen köyhät jälleerakennusvuodet perheenpään kuoltua sairauskohtaukseen melko pian perheen palattua Ylivieskan toiselta evakkomatkalta Inariin vaatimattomaan hätämajoitukseen.

Inarin kirkonkylällä Lemmenjoen kultaryntäyksen aikaan parveilleiden kultamiesten

jutut ja varsinkin Ristoa 16 vuotta vanhemman **Salli**-siskon kokemukset ryntäyksen aikaisten kultaleirien kokkina sytyttivät erilaisilla ryskätöillä itsensä elättäneen Riston lähtemään tutustumaan legendaarisiin kultapuroihin kesällä 1965. Oman yli 30-hehtaarisen Eldorado-valtauksensa Miessijoen varrelle hän haki kauppa- ja teollisuusministeriöltä vuonna 1969.

Risto oli päättänyt tehdä kullankaivusta elämäntyönsä. Oikean ammatin itselleen.

Resurssien mukaan Risto alkoi hankkia kalustoa. Vuonna 1975 hän osti traktorikaivurin, Nokisonnin (David Brown) ja lähti **Antti Jomppasen** opastamana kuljettamaan sitä tunturiin. Otsamon baarissa vanhat kullankaivajat ja kylän äijät löivät veikkaa siitä, kuinka pian Risto pullahtaisi. **Kullervo Korhosen** reissu oli vielä niin tuoreessa muistissa.

Samainen, myöhemmin kaivospiiriksi lohkottu reilun parin kilometrin pätkä Miessijoen vartta toikin hänelle vuosikymmeniksi elannon kullankaivun pikkuhiljaa koneellistuksessa ja ammattimaistuesssa. Alkuvuosina oli päämääränä vain saada kesän menot ja tulot tasapainoon. Sitä mukaa kun kultapitoisen maamäärän käsittely kasvoi, kasvoi myös saadun kullin määrä. Risto alkoi vieroksumaan talvisia hätäaputoita. Osittain Lemmenjoelta kaivetulla kullalla hän rakensi myöhemmin itselleen myös luontaiselinkeinotilan Inarin Konesjärvelle.

Kullankaivajana Risto järkähtämättä ja sivuilleen vilkuilematta toteutti omaa näkemystään, milloin enemmän ja milloin vähemmän napit vastakkain yhteiskunnan ja eritoten ympäristöhallinnon byrokraattien ja suojelusraappien kanssa.

Mikään varsinainen joukkuepelaaja Risto ei vertaistensa joukossakaan ollut.

Lapin kullankaivajat ovat lähtökohtaisesti vahvoja persoonia ja suuria individualisteja – ehkä se on suoranainen edellytys kullankaivajan menestyksekkäälle uralle – mutta uuden ajan koneellisen kullankaivun pioneerina Lemmenjoen kultamailla toiminut Risto Mäläskä

oli ehdottomuudessaan, kullankaivajan uralleen omistautuneisuudessaan ja ulkopuolisesta avustusta riippumattomuudessaan vielä erityisen värikkäs persoona Lapin kultamaiden legendojen joukossa.

Myöhemmin ammattitaidon kartuttua ja kultapurkkien painon vakiinnuttua Risto kyläkin kulki muiden kullankaivajien seurassa maailman eri kultakentillä ja kullanhuuhdonnan MM-kisoja seuraamassa, erityisesti Alaskan ja Klondiken suunnalla. Risto mielellään siteerasikin **Niilo “Nipa” Raumalaa**, jonka mukaan kullankaivajilla on ministereiden palikat, mutta pidemmät lomat.

Varsinaisia työmiehiä tai kaivukumppaneita Ristolla ei Eldorado-kaivoksellaan kuitenkaan koskaan ollut. Prospäkkärin 75-vuotishaastattelussa hän kertoi ottaneensa opikseen Kullervo Kulta-Korhosen 1950-luvun koneerityksessään tekemistä virheistä – velkaa helvetisti ja liikaa palkollisia töissä – ja tehneensä itse kaiken toisin. 2010-luvun pyörteillä, Riston itsensä alettua jo vähän himmailemaan varsinaisia ryskätöitä, hänellä oli muutamina kaivukausina sopimuskaivajina omilla kalustoillaan **Mika Jylhän** ja myöhemmin **Huukin Julian** kaivospiirin kaivamatta jääneitä pilkkoja ja laiteita parsimassa.

Pisimpään yhteistoiminta väljässä symbioosissa Riston kanssa toimi **Tauno Leinolla** ja **Pirjo Kylä-Laasolla**. He kaivoivat Riston kaivospiirillä Korhosenojan vartta vuokraaivajina omalla tuotantoyksiköllään 1990-luvun lopulta aina kaivosoikeuksien rauettamiseen vuonna 2020 saakka.

Riston jälkeensä jättämä telan jälki sodan raunioittamasta Inarin kirkonkylästä Lemmenjoen kultamaille on harvinaisen suora ja vailla paluuperiä tai harhapolkuja. Ei mikään tarinaperinteessä elävän myyttisen pitkäpartaisen kullankaivajaerakon satu, vaan ahkeran ja kullankaivulle elämänsä omistaneen ammattikullankaivajan kivinen tie moreenipankista itse kaivettavan toimeentulon ääreen.

Lapin kultaperinteen hiljaisina vuosina 1960-luvun puolivälissä Niilo Raumalan ja

Yrjö Korhosen renkipoikana kullankaivajan uransa aloittaneena Risto Mäläskä oli viimeisiä Lemmenjoen suuren 1940- ja 50-lukujen kultaryntäyksen elinkautisten kullankaivajien sanansaattajia.

Kaivoslain 621/2011 ammattimaista kullankaivua koskevien siirtymäsäännösten päätyttyä kesällä 2020 ei Risto Mäläskän todeksi elämän kaltaista unelmaa Lemmenjoen elinkautisten lapiorengistä oman sitkeän työnsä tuloksilla toimeentulevaksi ammattikullankaivajaksi ja luontaiselinkeinojen harjoittajaksi ole Suomen Lapissa enää mahdollista elää ja saavuttaa.

Ivalolaistunut YLE:n entinen taloustoimitaja **Seppo Konttinen** kokosi Riston värikkäät muistelot kirjaksi, joka kulki työnimellä “Kurjuudesta kultaan”. Teos julkaistiin vuonna 2022 nimellä “Kultakiima”.

Kultaperinteen tai -historian kannalta on valitettavaa, että Konttinen päätyi kirjoittamaan Riston tarinan jossain määrin ehkä muodikkaaksi tulleen elämäkertaromaanin eli biofiktion muotoon.

Miksi valitettavaa? No siksi, että elämäkertaromaani ei ole kaikissa kohdin historialliselle totuudelle uskollinen, eikä sitä itse asiassa ole tarkoituksaan tositarinana edes lukea.

Tästä ei ole Konttisen teoksessa sisältövaaroitusta, ja lukija voikin harhautua pitämään totena lukuisia Lapin alkuperäisessä kultahistoriassa kanonisoituja tarinoita ja anekdootteja, jotka on “Kultakiimaan” hämmennetty ajan, paikan ja henkilöiden suhteen.

Riston poikkeuksellinen elämäntarina olisi kiinnostanut kyllä lukuisia Lapin kultaperinteestä kiinnostuneita ihmisiä yks’ yhteen kerrottunakin.

KAI J. RANTANEN

UUTUUKSIA Hippukullalla
LINEAARIMOOTTORIT
vesihanojen ja -pumppujen hallintaan

Lineaarimoottorien työntö- ja vetovoimat 50–130 kg, toimintapituus 50–700 mm. Moottorit roiskevesisuojaattu, kauko-ohjaus kantama noin 100 metriä.

Hippukulta www.hippukulta.fi
KERAVA. p. 0405454833 Raimo Niemelä

Muistojen kultaa – kohtaamisia Risto Mäläskän kanssa

TEKSTI: AARNE ALHONEN

Lemmenjoen kultaiset muistot voisi tiivistää yhteen aurinkoiseen syyspäivään, ilon ja onnen hetkiin kultasatamassa ja kultaisella joella. Kultakesä 1988 oli takana, edessä marssi kämpältä haminan, **Jomppasen** jokiveneeseen, Njurgalahteen ja isompiinkin maalikyliin. Laskeutuessani **Sirkka-Liisan** ja 3-vuotiaan **Antin** kanssa hengen-

ahdistuksenmäen viimeiset rinteet haminan tulistelupaikalle törmäsimme **Risto Mäläskään** ja Upa-koiraan satulalaukkuineen. Risto oli joskus sanonut, että koiran pitää kantaa omat evänsä. Risto esitteli seurassaan olevan nuoren hoikan naisen: ”Kullankaivaja **Dawn Mitchell** Alaskasta.”

Dawn oli kierrellyt pari viikkoa Miessillä tutustumassa Riston ja parin muun kullan-

Lemmenjoen kultasatama syyskuussa 1988. Lähtötunnelmissä vas. Arne Alhonen, Dawn Mitchell ja Risto Mäläskä, 3-vuotias Antti tutustuu Riston Upa-koiraan. Kuva Sirkka-Liisa Alhonen

Dawn Mitchell, vieras Alaskan kultakentiltä ja Risto Mäläskä, tuttu mies Miessiltä. Kuva Aarne Alhonen

kaivajan konehommiin. Venettä odotellessa keitin kahvit ja Risto korkkasi rommipullon. Juttu luisti, elämä hymyili, maa antoi aarteitaan. Olimme kolme metriä pitkiä ja luodinkestäviä. Dawnillakin oli itsetunto kohdallaan;

”tuollainen puropahanen kaivettaisiin Alaskassa parissa viikossa” oli hänen arvionsa Miessijoen kultarikastumasta. Vene tuli, hyppäsimme paatiin ja satumaisen kauniin ruskan kuvastuessa joen tyynestä pinnasta Risto pani pullon kiertämään.

Riston tarjoama rommiryppy kultakesän -88 muistoksi maistuu Sirkka-Liisalle. Kuva Aarne Alhonen

Kun ammatit kohtasivat

Kesällä 1976 lapioin maata ränniin **Jomppasen Antin** renkinä Morgamojalla. Montulle poikkesi mies Miessiltä, Risto Mäläskä. Muistelivat siinä Antin kanssa talvista urotyötään; Antti oli opastanut reitin, kun Risto ajoi ensimmäisen koneensa valtaukselleen. Kävin

morjestamassa Ristoa seuraavana kesänä ja huomaisimme että ammattimme olivat yhteenso-pivat; tekisin Riston hipuista koruja kultase-pän työhuoneessani.

Syystalvella 1978 Risto soitti ja sanoi että ”tyttö tuo sulle hippuja, tee niistä riipuksia ja korviksia”. Eräs **Tuija** tulikin ja toi paksun kir-

Raumalan kämppä, elokuu 1992. Risto kaatoi kasan kultahippuja Nipan hienolle posliinilautasella ja sanoi: ”Tee näistä riipuksia ja korviksia.” Kuva Aarne Alhonen

jeen, josta kaadoin työpöydälleni parisataa grammaa karkeaa kultaa, hippuja puoligrammaisista kymmengrammaisiiin, kappalemäärä yli 200. Mykistävä satsi, joka opetti minulle sarjavalmistuksen alkeita.

Kultaseppäkoulussa pätevät mestarit olivat opettaneet, miten yksittäinen koru tehdään käsityönä, mutta vasta työelämä opettaa ”satsinteon” eli sarjatyon; työvaiheet suunnitellaan ja tehdään vaihe vaiheelta koko erään; pienen mittakaavan tuotantolinja. Tulevina vuosina ja vuosikymmeninä Risto postitti minulle pari hippusatsia vuodessa ja minä palautin hiput koruiksi tehtyinä, rasioihin pakattuna ja varustettuna ”Lemmenjoen kultahippu” -tarroilla. Viimeisen satsin tein Ristolle kesällä 2020, yhteistyömme kesti siis 44 vuotta. Korujen yhteismäärä lienee lähes 10 000 kappaletta.

Kohtaamisia kämpässä ja taksikopilla

Talvisin posti kuljetti hippuja ja koruja Inarin ja Hollolan välillä, mutta kesäisin tapasimme kultamailla. Kesällä 1992 Risto poikkesi kämppääni, kaivoi taskustaan kultapurkin ja kaatoi hiput **Raumalan Nipalta** perimälleni hienolle posliinilautaselle ja sanoi: ”Tee näistä riipuksia ja korviksia”. Työmääräys oli tuttu; Risto luotti siihen, että minä olin pätevä ”parittamaan” pienempiä hippuja korvakoruiksi ja isommista hipuista löysin ripustuskohdan lenkille. Ristolla oli joskus taskussaan myös pikkuhippuja, ”Arskan karkeutta” kuten hän sanoi. Ostin omiksi tarpeikseni pieniin korvanappeihin ja pikkuriipuksiin sopivia hippuja.

Joskus 80-luvun lopulla Risto halusi ostaa muutaman kalliin kaulakorun ja ehdotti tapauspaikaksi Martiniiskonpalon huipun pientä kämppää, jossa ennen kännykkäaika oli telelaitoksen ylläpitämä erämaapuhelin. Kämpä on kullankaivajien rakentama ja toimii nyky-

ään **Karhu-Korhosen** kirjastona. Risto ajoi paikalle vanhalla valkoisella YK-maastoautolla, jonka ovissa on Kaivosyhtiö Kultakuokan logo ja katolla keltainen Taksi-kilpi. Katolla on myös iso ruma peltilaatikko, josta joku turistikin oli kysellyt ja saanut Ristolta vastaukseksi, että ”se on se kuuluisa musta laatikko”. Poltto-

Riston huumoria; taksinkuljettajan koppalakki, taksikilpi ja ”se kuuluisa musta laatikko”. Kuva Aarne Alhonen

ainepumppu oli kai hajonnut ja Risto oli käyttänyt tankin auton katolle, joten painovoima toimitti pumpun virkaa. Teimme kaupat ja Risto hyppäsi taksinsa rattiin päässään komea taksimiehen koppalakki.

Roope

Syksyllä 2002 sain taas paksun pehmustetun kirjeen Ristolta. Odotin tavanomaista hippusatsia, mutta nyt työpöydälleni putosikin kolahtaan todellinen järkäle, 87-grammainen Roope, jonka löytymisestä olin kuullut huhuja. Hippu on litteä, hahmoltaan kolmiomainen, pinnassa sopivasti särmää, veistoksellisuutta. Roope on tietääkseni suurin korusiksi tehty hippu Suomessa. Luultavasti Risto piti sitä arvokkaimpana löytönään, niin monessa valokuvassa se paksuun kultaketjuun pujotettuna riippuu Riston kaulassa. Minuun hippu jätti muistijäljen, kuuluaistimuksen muiston; kun katson Roopen kuvaa, melkein kuulen sen kolahtaan putoavan työpöydälleni.

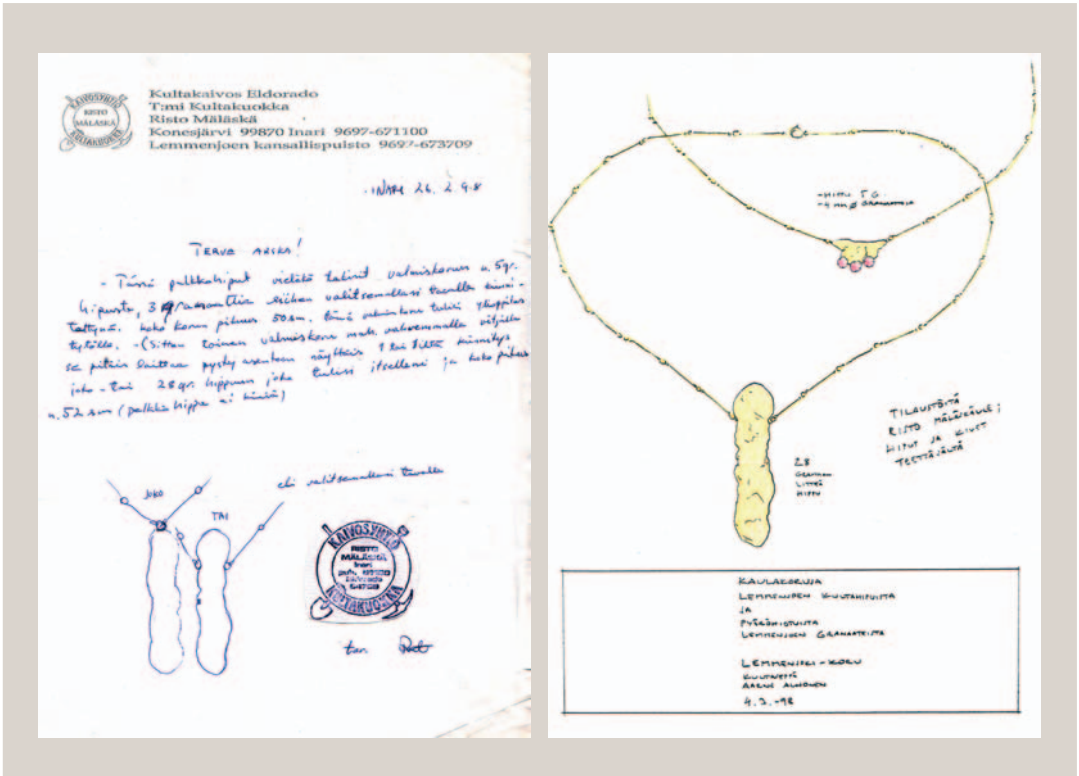
Roope-hipun pintaa katsellessa mielikivi-

tus täydentää luontoäidin luomia muotoja. Hipun yläosassa on mielestäni vasemmalle katsova ihmisen tai jonkun otuksen pää; sileä otsa, nenä, ammottava suu, leuka ja vieläpä silmäkin. Ja jos ajattelee avointa suuta luolana, on sinne hiipimässä kettu; ryppyistä taustaa vasten erottuu häntä, selkä ja pää korvineen ja kuonoineen. Muotojen hahmottaminen on yksilöllistä, aivot täydentävät silmien välittämää näköaistimusta eri ihmisillä eri tavalla.

Joku ajattelija on oivaltanut, että ”emme synny maailmaan etsimään onneamme vaan työtämme”. Risto on kuollut, mutta muisto elää tuhansina tarinoina ja kultahippuina. 🇫🇮

Suurin koruksi tehty hippu Suomessa, 87-grammainen ”Roope”. Kuva Aarne Alhonen

Yksi monista työtillauksista, ylioppilaalle lahjaksi granaattiriipus ja Riston kaulaan 28-grammainen peukalonkoinen isomus.

Sinustako

Lapin Kullankaivajain Liiton virallinen Some-Jonne tai -Jaana?

Lapin Kullankaivajain Liitto hakee sometodellisuuden sanoittajaa ja tunnelmien tulkkia instagramiin.

Työ sisältää liiton kotisivujen, FB-seinän ja Instagram-profiilin ylläpidon ja aktivoimisen vuosikellon mukaisesti. Samalla kasataan erillinen kuva-arkisto tähän tarkoitukseen.

Liiton tapahtumista, kuten esim. Kultaseminaariristeilyistä ja huuhdontakilpailuista promoamisesta paikan päällä päätteään tapauskohtaisesti erikseen.

Työ on osa-aikainen ja todennäköisesti selkeintä toteuttaa toimeksiantosopimuksella. Toteutus Lapin Kullankaivajain Liitto

ry:n hallituksen ohjauksessa ja arvioitu kuukausipanostus 10–15 h/kk.

Avoimet hakemukset Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n hallitukselle 1.4.2024 mennessä:

e-mail: info@kullankaivajat.fi tai LKL ry, PL 86, 99871 Inari.

Hakemuksen toivotaan sisältävän hakijan esittelyn mahdollisine kullankaivukokeuksineen, palkkatoiveen sekä joitakin referenssejä sisällöntuotannosta.

LISÄTIETOJA:

Kai J. Rantanen, toiminnanjohtaja
puh. 0400 836 500

LUPAHAKEMUSTEN HOITO

Hoidan kullankaivu-, ympäristölupa- ja muita lupahakemuksia. Myös pohjatutkimustyöt ja maa-ainesenäytteet.

Puh. 050 0505 147, Heikki Viljanen
e-mail: rkmhm@gmail.com

Talkooleiri Lemmenjoella

Pihlajamäen Kuvernöörin virasto 24.-28.6.2024

Lapin Kullankaivajain Liitto kutsuu jäsenistöään talkooleirille Lemmenjoen Miessinmaalle 24.6.–28.6.2024. Osallistujamäärä 10–20 henkilöä.

Talkoiden tukikohtana toimii Kuvernöörin virasto Pihlajamäessä Lemmenjoen Miessijoella.

Talkoissa valmistellaan Pihlajamäkeen lapiokaivua esittelevä mannekiinimonttu, käydään hoitamassa Mäkipuron paikan loppusiivous Morgamojalla loppuun, laitetaan Jäkälään kirjasto-kulttuurikeskus tip-top kuntoon ynnä muuta.

Talkooleirin päätteeksi julkiyleiset Pekanpäivät 29.6.2024 Pihlajamäessä

Yhteisvenekuljetus maanantaina 24.6.2024 Lemmenjoen Njurgulahdesta. Venekuljetuksen päätepisteestä Kultahaminasta talsitaan noin 10 kilometriä Pihlajamäkeen.

Varustus:
oma teltta ja makuupussi sekä sapuskat.
Reipasta uhrimieltä.

Liitto tarjoaa saunan ja kuumaa vettä.

Ilmoittautumiset ja lisätietoja:
info@kullankaivajat.fi
tai puh: 0400 836 500.

MYYDÄÄN KULLANHUHDONTALUPA

Myytävänä Lemmenjoen Jäkälä-äytsillä
Pohjoiskurun suussa kullanhuhdonta-alue 2 ha,
kämpä, sauna, varasto, wc ja kaivuvälineet.

Puh. 040 5242 645

.5362

Uncover the Unseen™

Nämä kaksi kultahippua, 0,374 g (vasemmalla) ja 0,20 g, Raimo H. löysi vastikään Suomen Lapista.

Garrettilla löydät kultaa!

ETSI KULTA, JOKA MUILLA LAITTEILLA JÄÄ LÖYTYMÄTTÄ

Päätöksesi on sinun, kun teet valintaa sopivasta etsimestä. *Garrett GM24k* on korkeataajuuinen VLF-ilmaisim, joka on suunniteltu pienikokoisten kultahippujen etsimiseen. Uudelleenladattavassa *Axiom* -ilmaisimessa yhdistyvät viimeisin PI-teknologia, kehittynyt maahäiriön poisto, keveys ja käyttömukavuus, herkkyys ja EMI-häiriönsuodatus.

AXIOM

GARRETT
GOLDMASTER 24k

GARRETT